

Kahramanmaraş İlindeki İki Özel İşletmede Kültür Irkı Sığırların Adaptasyon Düzeylerinin Sigorta Hasar Tazminatı Alma Kriteri Bakımından Karşılaştırılması

Ali KAYGISIZ¹ , Abdulkerim HARMANDAR²

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Ziraat Fak. Zootečni Bölümü, Kahramanmaraş, ²Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kahramanmaraş il Müdürlüğü, Kahramanmaraş

✉: alikaygisiz@ksu.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada Kahramanmaraş ilinde yetiştirici şartlarındaki iki özel işletmede Siyah Alaca ve Simental sığırların adaptasyon özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın materyalini 2008-2016 yıllarında büyükbaş hayvan hayat sigortası yaptırılan Siyah Alaca ve Simental ırkı sığırlara ait veriler oluşturmuştur. Ölüm ve mecburi kesim oranı Siyah alaca ırkında % 5.0 ve % 10.1, Simental ırkında ise % 2.3 ve % 4.5 olmuştur. İneklerde yavru atma ve buzağılarda 7. güne kadar ölüm oranları Siyah Alaca ırkında % 8.9 ve % 10.3, Simental ırkında ise % 8.3 ve % 12.4 olmuştur. Toplanan sigorta primlerinin Siyah Alaca ırkında % 156.4'ü, Simental ırkında ise % 73.6'sı tekrar hasar bedeli olarak yetiştiriciye geri ödenmiştir. Araştırma bulgularına göre inek yaşama gücü bakımından Simental ırkı daha üstün bulunmuştur. Yavru atma ve buzağı yaşama gücü bakımından ise ırklar arasında fark bulunmamıştır.

DOI:10.18016/ksudobil.307030

Makale Tarihi

Geliş : 19.04.2017

Kabul : 27.05.2017

Anahtar Kelimeler

Siyah Alaca,
Simental,
inek ölüm oranı,
zorunlu kesim oranı,
yavru atma,
yaşama gücü

Araştırma Makalesi

Comparison of Adaptation Levels of Cultural Cattle in Kahramanmaraş Province in Terms of Insurance Claims Compensation

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the adaptation traits of Holstein and Simmental cattle's raised at Kahramanmaraş rural conditions. The data for the study was consisted of life insured Holstein and Simmental cattle raised at the region between 2008 and 2016. Overall, the mean rates of cattle mortality and rate of compulsory slaughter were 5.0% and 10.1% for Holstein, 2.3% and 4.5% for Simmental cattle's, respectively. The means for the abortion rates and calves mortalities up to seven days of ages were also found as 8.9% and 10.3 for Holstein, 8.3% and 12.4% for Simmental cattle's. Meanwhile, 156.4% of collected insurance premiums of Holstein and 73.6% of collected insurance premiums of Simmental were compensated to grower for the damage. According to the research findings, Simmental race was found better in strength and adaptability to stay alive. Nevertheless, there was no difference between Holstein and Simmental breeds in terms of the abortion rates and calves mortalities.

Article History

Received : 19.04.2017

Accepted: 27.05.2017

Keywords

Holstein,
Simental,
mortality rate,
compulsory slaughter rate,
abortion rate,
survival rate

Research Article

To Cited : Kaygisiz A, , Harmandar A 2018. Kahramanmaraş İlindeki İki Özel İşletmede Kültür Irkı Sığırların Adaptasyon Düzeylerinin Sigorta Hasar Tazminatı Alma Kriteri Bakımından Karşılaştırılması. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 21(2):215-219, DOI:10.18016/ksudobil.307030.

GİRİŞ

Dünya sığır popülasyonlarının genetik ıslahında en çok ithal edilen ırklar Avrupa kökenli sığır ırklarıdır. Bunlardan özellikle Siyah Alaca ve Simental ırkı sığırlar Dünyanın birçok bölgesine yıllar önce götürülerek yetiştirilmeye başlanmıştır.

Sığır varlığının önemli bir kısmı ıslah edilmemiş düşük verimli ırklardan oluşan Türkiye'de süt ve et üretiminde verimliliği artırmak için Cumhuriyetin ilanından sonra kültür ırkı sığır yetiştiriciliği yoluna gidilmiştir (Akbulut, 1998). 2015 yılı rakamlarına göre, Türkiye genelindeki sağılan sığır varlığının %

45'i kültür, % 42'si melez ve % 13' ü yerli ırklardan oluşmaktadır (Anonim, 2016a).

Türkiye'ye Simental ırkı sığırlar ilk olarak 1925 yılında Macaristan'dan (Koç, 2016) Siyah Alaca sığırlar ise 1958 yılından itibaren ithal edilmiş ve oldukça geniş bir alana yayılma imkanı bulmuştur (Akman ve ark. 2005).

Türkiye'deki sağmal inek sayısının büyük çoğunluğunu süt verimi yüksek olan Siyah Alaca ırk oluşturmakla beraber, son yıllarda özellikle adaptasyon yeteneği yüksek olan Simental sığır sayısında artışlar dikkat çekmektedir (Koç, 2016). Nitekim, 2015 yılı E-ıslah veri tabanına kayıtlı olan sığırların % 72.6'sı Siyah Alaca, % 12.8'i Simental, % 10.87'si Esmer, % 2.72'si ise yerli ırklardan oluşmaktadır (Şahin, 2015). 2010-2014 yılları arasındaki melez sığır sayısındaki değişim oranı Simental ırkta % 224, Siyah Alaca ırkta % 160.2 ve Esmer ırkta % 114.2 olmuştur (Şahin, 2015).

Buzağı ve/veya inek yaşama gücü ithal edilen ırklar için en önemli adaptasyon kriterlerinden biridir. Bu sebeple süt sığırcılığı işletmelerinde, yılda bir canlı buzağı elde edilmeli ve buzağı kayıplarının mümkün olduğunca azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Değişik çevre koşullarına uyum sağlayan ırklarda yaşama gücünün yüksek bulunmasına karşın, uyum sağlayamayanlarda yaşama gücü düşük bulunmaktadır (Karakas, 2002)

Uzun yıllardan beri önemli sayıda damızlık kültür ırkı ithal edilmiş olmasına rağmen bugün hala kültür ırklarının adaptasyonunda problemler yaşanmaktadır. Ülke sığırcılığının ıslahında kullanılmak üzere fazla sayıda ve önemli miktarda maddi kaynak harcanarak ithal edilen bu hayvanlarla şimdiye kadar hangi yönde ve ne derecede ilerleme kaydedildiğinin bilinmesi son derece önemlidir (Akbulut ve ark. 1998). Böylece uygulanmakta olan bakım, besleme ve ıslah yöntemlerinde ne gibi yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği hakkında isabetli kararlar alınması mümkün olacaktır. Bu amaçla değişik yörelerde yetiştirilen kültür ırkı sığırların adaptasyon yeteneğinin araştırılması gereklidir.

Akbulut (1998) yayınlanmış 16 orijinal araştırmadan yararlanarak hazırlanmış olduğu derleme çalışmasında, Türkiye'de Simental ırkı sığırlarda ortalama laktasyon süresini 291 gün, gerçek süt verimini 3072 kg, sütte yağ oranını % 4.10, ilk buzağılama yaşını 908 gün (30 ay) ve buzağılama aralığını 408 gün olarak belirlemiştir. Araştırmacı, elde edilen bu sonuçların ırkın Türkiye şartlarına adaptasyonda bir miktar zorlandığını ancak şartları uygun işletmelerde ve et üretimine ağırlık veren işletmelerde yetiştiriciliğinin önerilebileceğini belirtmiştir.

Siyah Alaca ve Simental ırkın karşılaştırmalı olarak incelendiği çalışmada, Koçak ve ark. (2008) 30. gün

buzağı yaşama gücünü 0.97 ve 0.98; 90. gün buzağı yaşama gücünü 0.94 ve 0.92; 180. gün buzağı yaşama gücünü ise 0.93 ve 0.92 olarak belirlemişlerdir. Siyah Alaca ve Simental ırkın arasında yaşama gücü bakımından fark bulunmamıştır.

Bugüne kadar kültür ırkı sığırlarla ilgili adaptasyon çalışmalarının çoğu kamuya ait işletmelerde yapılmıştır. İrkin yetiştirici şartlarındaki verim düzeyi üzerine kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır. Daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak bu çalışmanın hem yetiştirici şartlarında yapılacak olması hem de ithal edilmiş olan kültür ırklarının sigortadan hasar tazminatı alma düzeyleri bakımından karşılaştırılacak olması çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Kahramanmaraş ilinde yetiştirici şartlarındaki iki özel işletmede yetiştirilen Siyah Alaca ve Simental sığırların adaptasyon özellikleri sigortadan hasar tazminatı alma kriteri bakımından incelenmiştir.

MATERYAL ve METOT

Materyal

Araştırmanın materyalini 2008-2016 yıllarında Kahramanmaraş ilinde 2 farklı süt sığırcılığı işletmesinde yetiştirilen Siyah Alaca ve Simental ırkı hayvanların büyükbaş hayvan hayat sigortası verileri oluşturmuştur. Sigorta bilgileri TARSİM (Tarım Sigortaları Havuzu)'den temin edilmiştir. Sigortalanan hayvanların ırk bilgileri E-Devlet sisteminden alınmıştır (Anonim, 2016b).

Metot

Çalışmada üzerinde durulan adaptasyon özellikleri aşağıda verilmiştir.

İnek ölüm oranı: İneklerden sigortalama tarihinden itibaren 1 yıl içinde ölenlerin oranını,

Zorunlu kesim oranı: İneklerden sigortalama tarihinden itibaren 1 yıl içinde zorunlu olarak kesime sevk edilenlerin oranını,

Yavru atma oranı: İneklerden sigortalama tarihinden itibaren 1 yıl içinde yavru atanların oranını,

Yaşama gücü: Doğan buzağılardan ilk 7 gün içerisinde canlı kalanların oranını ifade etmektedir.

Sigorta birim bedelleri, prim bedeli ve sigorta tazminat bedelleri TARSİM'in her yıl yayınlamış olduğu tarife ve talimatlar doğrultusunda hesaplanmıştır (Anonim, 2016c).

İstatistik Analizler

İrklar arasındaki karşılaştırmalar için ki-kare testleri uygulanmıştır. Hayvan başına ödenen prim bedeli ve alınan hasar tazminat bedelleri için varyans analizi yapılmıştır. Hesaplamalarda SAS paket programı kullanılmıştır (Orhan ve ark., 2004).

BULGULAR ve TARTIŞMA

İnek Yaşama Gücü

İrklara göre inek yaşama gücü oranları Tablo1'de verilmiştir. Siyah Alaca ırkı ineklerde yaşama gücü, Simental ırkından daha düşük bulunmuştur ($P<0.05$). Çalışmada gerek Siyah Alaca ve gerekse Simental ırkında tesbit edilen yıllık ölüm+zorunlu kesim oranı, Kutlu (1992) tarafından bildirilen % 2.4 oranından daha yüksek bulunmuştur (Şekil 1).

Yavru Atma ve Yavru Ölüm Oranları

Yaşama gücü ırkın bölge ve işletmeye uyumunun önemli bir göstergesi olup, diğer verimler için de iyi bir kriterdir (Tüzemen ve ark., 1997). Zira, doğan buzağların verimli döneme geçmeden ölmeleri önemli ekonomik kayıplara neden olmaktadır. İrklara göre yavru atma ve yavru ölüm oranları Tablo 2 ve Şekil 2'de verilmiştir.

İrklar arasında gerek yavru atma ve gerekse yavru ölümü bakımından fark bulunmamıştır. Bu araştırma bulgularına benzer olarak, Alban ve ark. (1976), Koçak ve ark. (2008) Siyah Alaca ve Simental ırkları arasında yaşama gücü bakımından fark olmadığını bildirmiştir. Diğer yandan bu çalışmada 7. Gün yaşama gücü için tespit edilen değerler literatürde Özcan ve Altınel (1995) tarafından Siyah Alaca ırkında bildirilen % 93.6, Ceylanpınar ve Koçaş TİM'de 30. gün yaşama gücü için bildirilen % 95 (Koçak ve ark., 2007) ve % 94.4 (Sehar ve Özbeyaz, 2005), Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nde yetiştirilen Siyah Alacalar

için bildirilen % 86.31 ve 96.34 (Ayaşan ve ark., 2016; Hızlı ve ark. 2017), Ünal ve ark.(2001) tarafından Kazova TİM'de yetiştirilen Simental ırkında süttan kesim sonrası yaşama gücü için bildirilen % 96.8, Ertuğrul ve ark. (1998, 2000) tarafından Siyah Alaca ve Simental buzağlarda 180. Gün yaşama gücü olarak bildirilen % 97.5 ve % 98.41, Koçak ve ark. (2008) tarafından Siyah Alaca ve Simental buzağlarda 30. Gün yaşama gücü olarak bildirilen % 97 ve % 98, Şahiner ve Demir (1998) tarafından Siyah Alaca ırkında bildirilen % 99 değerlerinden düşük bulunmuştur.

Tablo 1. İrklara göre inek yaşama gücü oranları (%)

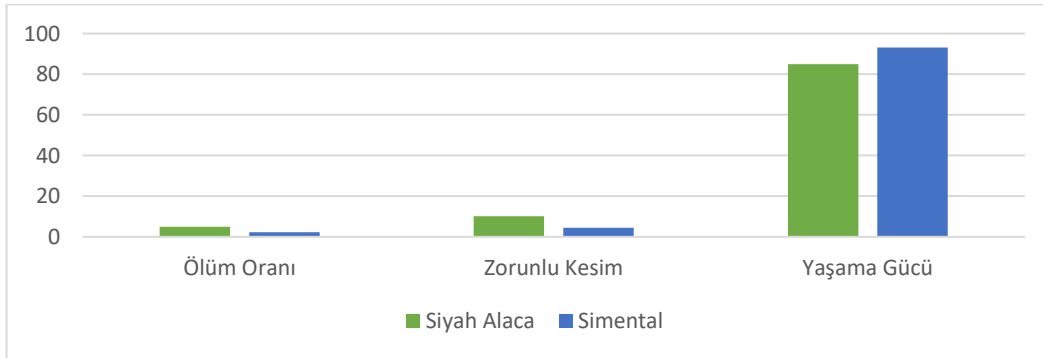
İrk	N	Ölüm Oranı	Zorunlu kesim oranı	Yaşama Gücü
Siyah Alaca	695	5.0 ^a	10.1 ^a	84.9 ^a
Simental	426	2.3 ^b	4.5 ^b	93.2 ^b

Ki-kare değeri : 17.3 $P<0.0002$

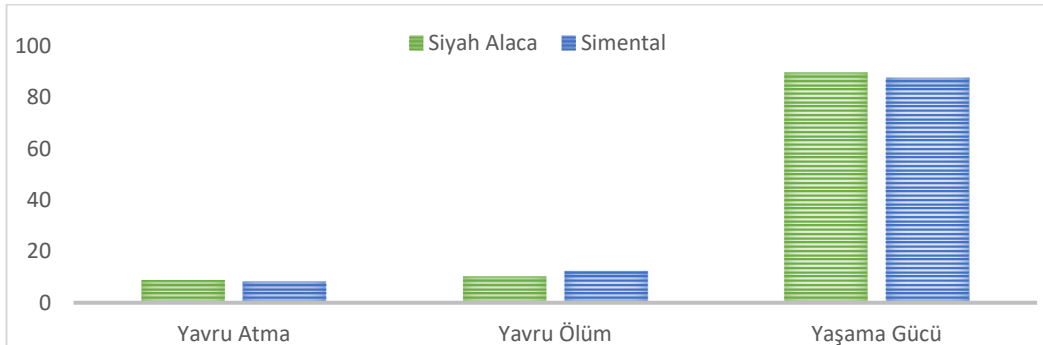
Tablo 2. Yavru atma ve yavru ölüm oranları (%)

İrk	N	Yavru Atma oranı [†]	Yavru Ölüm oranı [‡]	Yaşama Gücü
Siyah Alaca	538	8.9 ^a	10.3 ^a	89.7
Simental	364	8.3 ^a	12.4 ^a	87.6

[†]Ki-kare değeri:0.076 $P<0.78$ [‡]Ki-Kare değeri: 0.95 $P<0.33$

Şekil 1. İrklara göre inek adaptasyon özellikleri

Şekil 2. İrklara göre buzağı adaptasyon özellikleri

İrklar arasında gerek yavru atma ve gerekse yavru ölümü bakımından fark bulunmamıştır. Bu araştırma bulgularına benzer olarak, Alpan ve ark. (1976), Koçak ve ark. (2008) Siyah Alaca ve Simental ırkları arasında yaşama gücü bakımından fark olmadığını bildirmiştir. Diğer yandan bu çalışmada 7. Gün yaşama gücü için tespit edilen değerler literatürde Özcan ve Altınel (1995) tarafından Siyah Alaca ırkında bildirilen % 93.6, Ceylanpınar ve Koçaş TİM'de 30. gün yaşama gücü için bildirilen % 95 (Koçak ve ark., 2007) ve % 94.4 (Sehar ve Özbeyaz, 2005), Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nde yetiştirilen Siyah Alacalar için bildirilen % 86.31 ve 96.34 (Ayaşan ve ark., 2016; Hızlı ve ark. 2017), Ünal ve ark.(2001) tarafından Kazova TİM'de yetiştirilen Simental ırkında sütten kesim sonrası yaşama gücü için bildirilen % 96.8, Ertuğrul ve ark. (1998, 2000) tarafından Siyah Alaca ve Simental buzağılarda 180. Gün yaşama gücü olarak bildirilen % 97.5 ve % 98.41, Koçak ve ark. (2008) tarafından Siyah Alaca ve Simental buzağılarda 30. Gün yaşama gücü olarak bildirilen % 97 ve % 98, Şahiner ve Demir (1998) tarafından Siyah Alaca ırkında bildirilen % 99 değerlerinden düşük bulunmuştur.

Ancak bu çalışmada elde edilen yaşama gücü oranı, Bursa ili yetiştirici şartlarında tespit edilen Siyah Alacalar için bildirilen % 85.9 (Karakas, 2002), Atay ve

ark. (1996) tarafından Siyah Alaca buzağılarda 180. gün yaşama gücü olarak bildirilen % 83.65 değerinden ise yüksek bulunmuştur. Kahramanmaraş ili şartlarında elde edilen bu sonuçlar, literatür bildirişleri ile karşılaştırıldığında doğumdan sonraki ilk bir haftalık dönemde yaşama gücü bakımından buzağılarda sorun olduğu görülmektedir.

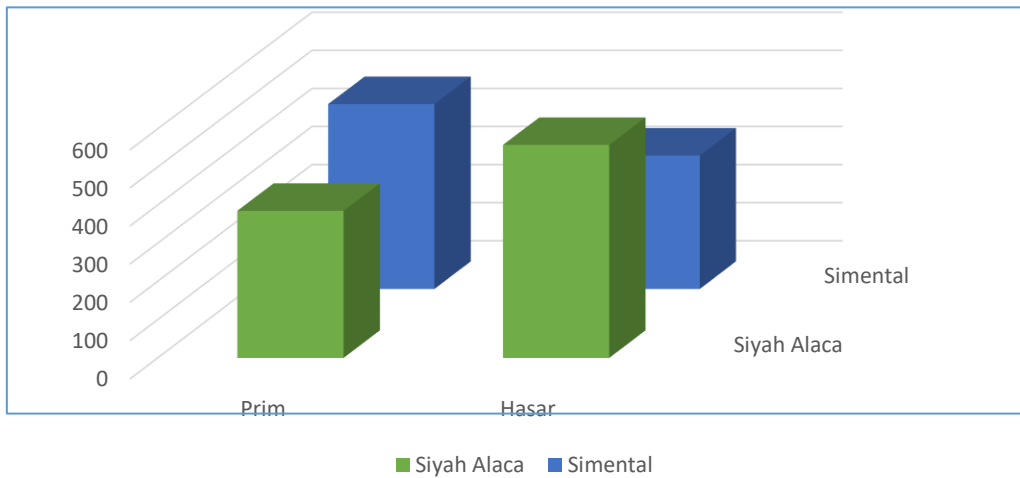
Her iki ırkta bulunan yavru atma oranı ise Sehar ve Özbeyaz (2005) tarafından Siyah Alaca ırkında bildirilen % 1.9 oranından daha yüksek bulunmuştur.

Prim/Hasar Oranları

İrklara göre prim/hasar oranları Tablo 3'te verilmiştir. Toplanan sigorta primlerinin Siyah Alaca ırkında % 156.4'ü, Simental ırkında ise % 73.6'sı tekrar hasar tazminat bedeli olarak yetiştiriciye geri ödenmiştir (Şekil 3).

Tablo 3. İrklara göre Prim/Hasar oranları

İrk	Prim Bedeli (TL)	Ödenen Hasar (TL)	Hasar/Prim
Siyah Alaca	385±4.4 ^a	558±44.3 ^a	% 156.4 ^a
Simental	485±6.6 ^b	350±66.8 ^b	% 73.6 ^b

Şekil 3. İrklara göre prim ve hasar miktarları

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Siyah Alaca ve Simental ırklarının adaptasyon ve sigortadan hasar alma düzeyleri karşılaştırılmıştır. Buzağı yaşama gücü ve yavru atma oranları bakımından ırklar arasında fark görülmemiştir. Ancak Siyah Alaca ırkında inek ölü oranı ve zorunlu inek kesim oranı Simental ırkına göre daha yüksek bulunmuştur.

İl genelindeki duruma benzer olarak, ülke genelinde de Simental ırkının Siyah Alaca ırkına göre adaptasyon yeteneğinin daha yüksek olması ve et verim yeteneğinin de daha yüksek olması

yetiştiricilerin bu ırka yönelmesine neden olmaktadır. Tüm bu bilgilerin ışığında; gerek adaptasyon yeteneğinin daha yüksek olması ve gerekse et verim yeteneğinin daha yüksek olması nedeniyle son yıllarda ülke genelinde yaşanan et üretimi açığı da dikkate alındığında kombine verim yönlü Simental ırkının yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması tavsiye edilebilir.

KAYNAKLAR

Akbulut Ö 1998. Simental Sığırların Türkiye'de Verim Performansı Üzerine Bir Değerlendirme. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg, 29(1), 1-4.

- Akman N, Kumlu S, Ertugrul M, Özkütük K, Elibol O, Aksoy F, Erdoğan G 2005. Türkiye’de Damızlık Üretimi ve Kullanımı. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 6. Teknik Kongresi, 3-7 Ocak, Ankara.
- Anonim, 2016a. Hayvan İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul>
- Anonim, 2016b. Küpe İle Büyükbaş Hayvan Sorgulama. <https://www.turkiye.gov.tr/gtvh-kupe-ile-buyukbas-hayvan-sorgulama>
- Anonim, 2016c. Devlet Destekli Büyükbaş Hayvan Hayat Sigortası Tarife ve Talimatlar. http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/dokumanGoster.doc?_id_=32454.
- Atay, O., Yener, S.M., Bakır, G., Kaygısız, A., 1996. Ankara Atatürk Orman Çiftliğinde Yetiştirilen Siyah Alaca Sığırların Yetiştirme Özellikleri. Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Derg., 36 (1), 32-42.
- Ayaşan T, Hızlı H, Asarkaya A, Coşkun MA 2016. Growth Performance and Survival Rate Traits in Holstein Calves. Turkish Journal of Agricultural and Natural Science, 3(3): 223-228.
- Ertugrul O, Alpan O, Unal N, Azeroglu F 2000. Growth and survival of Holstein and Brown Swiss calves reared outdoors in individual hutches. Tropical animal health and production, 32(4), 257-266.
- Ertugrul O, Ünal N, Azeroglu F, Kaya O 1998. Açıkta ve Bireysel Kulübelerde Barındırılan Buzağlarda Büyüme ve Yaşama Gücü. TÜBİTAK VHAG Proje No. 1174, 1-57.
- Hızlı H, Ayaşan T, Asarkaya A, Coşkun MA, Yazgan E. 2017. Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsünde Yetiştirilen Siyah Alaca Buzağlarda Büyüme Performansı ve Yaşama Gücü. İğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Derg. 7(1): 383-389.
- Karakaş E 2002. Bursa-Yenişehir İlçesinde Yetiştirilen Holştayn Buzağlarının Doğum Ağırlığı Sütten Kesim Yaşı, Süt Tüketimleri ve Yaşama Güçleri. Uludağ Üniversitesi Veteriner Fak., Derg., 21(1-2-3): 77-81
- Koç, A 2016. Simental Yetiştiriciliğinin Değerlendirilmesi: 1. Dünyada ve Türkiye’deki Yetiştiriciliği. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 2016; 13(2) : 97 – 102
- Koçak S, Tekerli M, Özbeyaz C, Demirhan İ 2008. Lalahan Merkez Hayvancılık Araştırma Enstitüsün’de yetiştirilen Holştayn, Esmer ve Simental Sığırlarda Bazı Verim Özellikleri. Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Derg., 48(2):51-57.
- Koçak S, Tekerli M, Özbeyaz C, Yüceer B 2007. Environmental and Genetic Effects on Birth Weight and Survival Rate in Holstein Calves. Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences, 31(4), 241-246.
- Kutlu, A. 1992. Süt Sığırı İthalatındaki Amaç, Tutulacak Soy Kütüğü ve Süt Verimi Kayıtları, Mevcut Durum, Tarım Kredi Kooperatiflerince Yapılanlar Ve Öneriler. Trakya Bölgesi I. Hayvancılık Sempozyumu, Hasat Yayıncılık, 8-9 Ocak- 1992, Tekirdağ. 338-343.
- Orhan H, Efe E, Şahin M 2004. SAS Yazılımı ile İstatistik Yazılımlar. Tuğra Ofset, 122 sy, Isparta.
- Özcan M, Altinel A 1995. Siyah Alaca Sığırlarda Yaşama Gücü, Dölverimi Ve Süt Verimi Özelliklerini Etkileyen Bazı Çevresel Faktörler Üzerinde Araştırmalar. 1. Yaşama Gücü Ve Dölverimi Özellikleri. İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg., 21 (1) : 19-35.
- Sehar Ö, Özbeyaz C 2005. Orta Anadolu’daki Bir İşletmede Holştayn Irkı Sığırlarda Bazı Verim Özellikleri. Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Derg., 45(1): 9-19.
- Şahin O 2015. Simental Irkı Yetiştiriciliğinde Mevcut Durum. <http://www.dsymb.org.tr/wp-content/uploads/2016/02/Dr.ONUR-%C5%9EAH%C4%B0N.pdf>.
- Şahiner Z, Demir, H 1998. Siyah-Alaca Sığırlarda Yaşama Gücü, Büyüme, Ergin Canlı Ağırlık Ve Vücut Ölçülerini Etkileyen Bazı Çevresel Faktörler Üzerinde Araştırmalar. İstanbul Üniv. Vet. Fak. Derg., 24(1):61-78.
- Ünal N, Ertugrul O, Alpan O 2001. Growth and survival of Simmental calves reared outdoors in individual hutches. TÜBİTAK Türk Veterinerlik ve Hayvancılık Dergisi, 25(5) 789 – 795